

Lijevo-desno, nigdje moga stana...

Dobro došli u 2011. – „izbornu godinu“, kako nas redovito i prečesto izvještavaju dragi nam političari u smislu univerzalnog odgovora na pitanje kad će se već jednom nešto napraviti po pitanju aktualnih političko-gospodarstvenih tema. Pa kad je tome već tako, red je da i vaš najdraži menadžer novog kova privremeno zanemari savjet legendarnog brice iz Velog Mista i iznimno, samo danas, pusti politiku u svoju butigu.

PIŠE: SRĐAN ROJE

Kakve vam točno asocijacije budi popularna politička podjela na „lijeve“ i „desne“? Odnosno, da preciznije formuliramo pitanje: mislite li da možete točno objasniti kakav društveni razvojni put zastupaju ovi prvi, a kakav oni drugi? I tko su uopće – oni? Crveni i plavi? Konzervativci i laburisti? Demokrati i republikanci? Komunjare i tajkuni? Robovi i krvopije? Lopovi i ubojice?

Odgovor će vas iznenaditi. Ovo što slijedi klasična je enciklopedijsko-akademska analiza formulirana prije više stoljeća, a sve što o modernoj lijevoj ili desnoj političkoj opciji znate, ili mislite da znate, vjerojatno je daleko više posljedica evolucije izvorne misli nego njezin temelj. Svakako naglašavam da ni na koji način nije cilj ove analize reći vam za koga ćete glasovati! Upravo suprotno, cilj je, razmatrajući potencijale i opasnosti pojedinih društvenih svjetonazora, pronaći vlastitu, osobnu zlatnu sredinu, što je potpuno nemoguće dok se ne upoznamo s njihovim izvorima. Jednako kao što ne možete voziti sredinom ceste ako jasno ne vidite gdje su njezin lijevi i desni rub.

POGLED LIJEVO, POGLED DESNO

Elem, i ljevičari i desničari slažu se oko temeljne pretpostavke: društvo u kojem živimo je, najblaže rečeno, nesavršeno. Pitanje je samo – kako to riješiti? Ljevi smatraju kako je problem u društvu, odnosno kako bi pojedinac bio znatno sretniji (i pošteniji) kad bi društvo u kojem živi bilo poštenije (i sretnije). Stoga se zalažu za što je moguće veću ravnopravnost u raspodjeli proizvoda društvenog rada te na različite načine promoviraju smanjenje vrijednosne „provalije“ između bogatih i siromašnih. Ideja nosilja: bolje društvo je kolijevka sretnijeg pojedinca.

Desna opcija pak gleda na problem upravo suprotno: unaprijediti društvo bilo kakvim nametnutim pravilima, zakonima

Zaboravite „lijeve“ i „desne“. Ionako većina onih koji propagiraju svoje političke opcije nisu ni svjesni temeljnih vrednota koje deklarativno zastupaju.

ili dekretima jednostavno je nemoguće. Prema boljem društvu ide se samo na jedan način – poboljšanjem svakog njezinog sudionika pojedinačno. Također savršeno logično: ako je društvo tek skupina ljudi koji se ponašaju po određenim obrascima, suma sretnijih pojedinaca čini sretnije društvo. Niste zadovoljni preraspodjelom društvenih dobara? Tko vam je kriv, zatrudite se malo. Osobna sreća i napredak zadatak je pojedinca, a društvo je tu samo da ga u tome potiče i štiti.

Premda i jedan i drugi pristup itekako konceptualno imaju smisla, empirijski se pokazalo da silovanje bilo kojeg od njih vodi prema neopisivim užasima. Povijesnih dokaza ima napretek...

Radikalno lijeva opcija zove se komunizam. Ti bi bio bogatiji od drugih? Ne može! Nešto si lijepo ili korisno osmislio i napravio? Ma bravo, sad ćemo ti mi to pošteno uzeti, pa ćemo plodove tvog truda podijeliti sa svima, čak i ako se drugima ne da imati išta s time. Prilično demoralizirajuće za izvornog kreatora, zar ne? Takav pristup rađa apatiju među redovima onih koji bi nešto doista rado i napravili, pa se društvo vrlo brzo pretvori u robinhudovsku tiraniju, čiji je primarni cilj osigurati da nitko ništa ne radi. Dodajte tome i brojne prednosti bivanja u središtu „aparata za preraspodjelu dobara“ – i dobili ste ono iz čega smo vrišteći izjurili prije dvadesetak godina.

Radikalno desna opcija je fašizam. Ako je zdrav pojedinac temelj zdravog društva, za doista izvrsno društvo recept je jednostavan: svi pojedinci moraju biti izvrsni! Čim se za vas osnovano pretpostavi kako Ideal Savršenog Pojedinca nikada nećete, ili iz nekog razloga (još gore!) ne želite dostići, riskirate eliminaciju. Čistka krene na margini društva s ljudima koji dokazano nemaju nikakvih mogućnosti ili afiniteta prema stvaranju „boljeg društva“: invalidima, neizlječivo bolesnima, prosjacima, narkomanima, ali vrlo brzo na red dođu i drugi, po različitim kriterijima novonastali „društveni neprijatelji“, poput pripadnika određenih nacionalnih manjina, pa onima kojima su to mama, tata, baka ili stric, slijede neistomišljenici, novinari, intelektualci, pa oni koji nemaju oči, kosu ili nos po zadnjoj modi... Zvuči poznato?

Očito, ni „strogo lijevo“ ni „strogo desno“ ne predstavljaju točan odgovor. Kao i uvijek, on se nalazi negdje između. Dobra je vijest što ovo danas svi dobro znaju, pa im ne pada ni na pamet reklamirati se kroz bilo kakvu opciju, a loša je što nam ožiljci prošlosti zamagljuju perspektivu i tjeraju strah u kosti, pa se malotko uopće usuđuje i deklarirati na bilo jasan ili logičan način, što cijelu teoriju čini posve neupotrebljivom. „Desničari“ se tresu od straha da ne bi bili proglašeni fašistima, a „ljevičari“ se pak smrtno boje da ih netko slučajno ne bi etiketirao kao „komunjare“. Posljedično, većina se domaćeg političkog tržišta potpuno amorfnu opisuje kao „malo ljevičiji“ ili „malo desniji centar“, što zapravo ne govori apsolutno ništa posebno upotrebljivo o njihovom pogledu na svijet. I tako, eto nas opet u samu zoru izbora, u cijelosti prepuštenih samima sebi i svojoj vlastitoj pametnoj glavici. Tako nekako desničarski, zar ne?

KLATNO NAŠE SVAGDAŠNJE

S druge strane, teško je uopće i zamisliti bolji trenutak za političku i svakojaku drugu korekciju društvene putanje od situacije u kojoj se nalazimo. Baš zato što smo nigdje, imamo mogućnost krenuti bilo kamo! Pogledajte samo: iz prilično radikalne lijeve opcije u kojoj smo se nalazili pred dvadeset godina, društveni je kompas, prilično predvidljivo, prvo otišao u suprotnu stranu, pa su slijedom toga godinama vedrili, oblačili i samim svojim postojanjem sve nas redom vrijeđali razni novopečeni tajkuni (desna varijanta!), koji su do te pozicije redovito dolazili čudnovatim političkim vezama i poznanstvima – mnogo češće nego vlastitim kvalitetama i sposobnostima (lijevo!), da bi danas naše svježije instalirano slobodno poduzetništvo (desno!) bilo ozbiljno nagriženo željom vlasti da nekontroliranim državnim zaduživanjem očuva socijalni mir (lijevo!). Istovremeno, većina se socijalno sve ugroženijih građana iz privatnog sektora (krah desne opcije!) potajno nada kako će uskoro doći do brze i značajne racionalizacije i smanjenja pogolemog birokratiziranog državnog aparata (krah lijeve opcije!), ali na način da pri tome i dalje kvalitetno školstvo i zdravstvo budu svima dostupni (tipična težnja lijeve opcije) te da se smanji nezaposlenost

poticanjem stranih investicija i integracijom domaćeg tržišta, prvo prema EU, a zatim, što je moguće prije, i šire (tipična težnja desne opcije). Kaos? *You bet!*

... kamo ćemo sad? Lijevo ili desno? Nikada nam u povijesti oba puta nisu bila tako jasno otvorena kao sada, ali koji odabrati? Švedski model, u kojem značajna porezna davanja omogućuju raskošnu socijalu, pristupačno školovanje i uredne, svima dostupne bolnice, ili američki, u kojem tko radi ima, tko ima vrijedi, ali svi žive u stalnom strahu od ideje kako bi im svaki ozbiljniji zdravstveni incident bio jasan put prema osobnom bankrotu? Točnog odgovora nema.

SAM PROTIV SVIH

No otkrit ćemo vam tajnu: nije ni važno. Zaboravite „lijeve“ i „desne“. Ionako većina onih koji propagiraju svoje političke opcije nisu ni svjesni temeljnih vrednota koje deklarativno zastupaju. Vaš je zadatak, kao menadžera novog kova, odabrati one koji će vam omogućiti da nesmetano (i tipično desničarski) marljivo i kvalitetno učite, naporno radite i unaprjeđujete prvenstveno sami sebe, jer time čime ćete, htjeli-ne htjeli, unaprijediti i društvo, a da ste pri tome nedvojbeno stimulirani da (tipično ljevičarski) cijenite, hrabrite, potičete, nagrađujete i općenito širite osobni pozitivan pogled na život i svoju bližu okolinu – prijatelje, partnere, zaposlenike, braću, sestre, roditelje... kako bi se proces osobnog unaprjeđenja koji ste sami započeli viralno proširio. Jer samo takav pristup rješava sve probleme.

Državni aparat će se prirodno smanjiti ako plaće u privatnom sektoru budu dvostruko bolje od državnih. Što će se tek dogoditi kada potencijalni kreativni poduzetnici doista iskreno povjeruju da imaju realnu šansu za uspjeh na slobodnom i poštenom tržištu, bilo ono globalizirano ili ne! Kakve boje nose ljudi na vlasti potpuno je nebitno ako su sami građani odgovorni, svjesni, obrazovani i ohrabreni da slijede svoje vlastite želje.

Dakako, ovo drugo ovisi o ovom prvom, a prvo postaje nebitno tek kada riješimo ovo drugo. Iz tog začaranog kruga teško je iskočiti. Zato birajte mudro. I čim nađete idealne kandidate – svakako nam javite. Kao što možete pretpostaviti, ni nama nije lako.